

Babicz, Józef

Międzynarodowe konferencje historyków nauk o Ziemi

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 21/3, 615-616

1976

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KRONIKA ZAGRANICZNA

UROCZYSTE KOŁOKWIUM W 75 ROCZNICĘ POWSTANIA TEORII KWANTÓW

W dniach 15 i 16 grudnia 1975 roku odbyło się w Berlinie, w sali posiedzeń Plenarnych AN NRD, uroczyste kolokwium z okazji 75-lecia powstania teorii kwantów — *75 Jahre Quantentheorie Festkolloquium*. Organizatorami tej imprezy naukowej były: Akademia Nauk NRD, Uniwersytet Aleksandra Humboldta w Berlinie i Towarzystwo Fizyczne NRD. Wśród zaproszonych było wielu gości zagranicznych, a z Polski przybyli prof. Roman Ingarden, prof. Leonard Sosnowski, prof. Zbigniew Strugański i doc. Włodzimierz Zych.

Wygłoszone na posiedzeniach referaty odzwierciedlały wpływ wielkiego odkrycia Maxa Plancka (1858—1947) na rozwój nauki i techniki. O odkryciu tym opowiedział Planck dokładnie 75 lat temu, 14 grudnia 1900 roku, na posiedzeniu Niemieckiego Towarzystwa Fizycznego w Berlinie. Odkrycie sprowadzało się do uświadomienia sobie, że w pewnych układach energia nie może mieć wartości ciągłych; układy takie nie mogą innymi słowy wymieniać między sobą energii w sposób dowolny, mogą one natomiast wymieniać energię między sobą i z otoczeniem tylko dyskretnymi porcjami — kwantami. Tak proste wydawałoby się stwierdzenie spowodowało rewolucję w fizyce klasycznej i w poglądach na obraz otaczającego nas świata. Umożliwiło rozszyfrowanie struktury atomu, spowodowało burzliwy rozwój współczesnego przemysłu chemicznego i elektroniki, a zatem wszystkich dziedzin aktywności ludzkiej, bazujących na produktach tych gałęzi przemysłu.

Z referatów wygłoszonych na posiedzeniach na szczególną uwagę zasługują następujące: R. Rompego i J. Mehra, w których przedstawiono zarys historii odkrycia dokonanego przez M. Plancka i rozwoju fizyki kwantowej; referat H. Fröhlicha o kwantowych efektach makroskopowych w fizyce i biologii; N. G. Basowa — na temat promieniowania cieplnego; W. Brauera — o fizyce metali i wpływie na jej rozwój teorii kwantowej; J. Autha — o teorii kwantów i elementach elektronicznych na półprzewodnikach; K. Fuchsa — o pozycji fizyki teoretycznej; H. Hörza — o filozoficznych aspektach mechaniki kwantowej.

Sympozjum uczcili swoją obecnością znamienici fizycy, wśród nich i laureaci Nobla oraz wybitni reprezentanci innych dyscyplin naukowych. Obok sali posiedzeń wystawiono w gablotach oryginalne prace Maxa Plancka i innych fizyków, którzy rezultatami swoich prac umożliwili dokonanie wielkiego odkrycia, będącego powodem uroczystości.

Na zakończenie kolokwium, podczas wieczornego przyjęcia, wiceprezes AN NRD, prof. Klaus Grote, wręczył członkom delegacji zagranicznych medale pamiątkowe Akademii i książki — charakteryzujące działalność wybitnych fizyków.

Zbigniew Strugański

MIĘDZYNARODOWE KONFERENCJE HISTORYKÓW NAUK O ZIEMI

1

W stulecie śmierci Karola Lyella w dniach 1—5 września 1975 r. odbyło się w Londynie VI Sympozjum Międzynarodowej Unii Nauk Geologicznych, ze szczególnie licznym udziałem brytyjskich instytucji naukowych, a przede wszystkim Royal Society, National Museum of Wales, Geological Museum of London.

W ponad 20 referatach omówiono najważniejsze problemy geologiczne I połowy XIX wieku. Poddano analizie nie tylko *Zasady geologii Lyella*, istotę jego „aktualizmu” (na owe czasy teorii rewolucyjnej), jego stosunek do innych prądów myślowych (np. historyzmu), ale także związki Lyella z ówczesnymi instytucjami naukowymi (np. Geological Society) i uczonymi (jak G. B. Brocchi, C. Darwin, J. Lamarck, G. P. Scrope, W. Whewell, J. D. Forbes, R. Murchison). Prześledzono też stosunek Lyella do swych prekursorów, np. H. Gautiera czy H. Kollątaja (referat prof. J. Babicza¹), a także wpływy Lyella w niektórych krajach, m.in. w Japonii i w Polsce (referat prof. K. Maślankiewicza i doc. Z. Wójcika²). Sympozjum rozszerzyło dotychczasową wiedzę o „złotym wieku” geologii, przede wszystkim zaś zweryfikowało dotychczasowe jednostronne oceny, których nie ustrzegł się nawet znany historyk nauki — prof. R. Hooykaas.

2

Na posiedzeniu Komisji Historii Myśli Geograficznej Międzynarodowej Unii Geograficznej (6—7 wrzesień 1975) dyskutowano nad trzema zasadniczymi sprawami: 1) Wydawaną w zeszytach (od 1976 r.) *Bio-bibliografią geografów*, która obejmuje ok. 3000 haseł (w tym ok. 50 nazwisk geografów polskich). 2) Przygotowaniem sympozjum nt. *Narodowych szkół geograficznych*, które odbędzie się w Leningradzie 22—27 lipca 1976 roku, przed Międzynarodowym Kongresem Geograficznym (Moskwa). Temat sympozjum zyskuje na znaczeniu w związku z opracowywaniem problemu szkół naukowych również przez historyków innych dyscyplin naukowych. 3) Przedłożonym przez prof. J. Babicza projektem ośmiotomowej *Powszechnej historii geografii w tekstach i komentarzach*. W tworzeniu tego dzieła — pod auspicjami Międzynarodowej Komisji Historii Myśli Geograficznej — weźmie udział wielu wybitnych specjalistów z różnych krajów, zaś nad przygotowaniem tomu I (*Geografii antycznej*) pracuje prof. G. Aujac (Francja). Ze względu na dotychczasowe doświadczenia i osiągnięcia uczonych polskich w dziedzinie historii nauki Komisja zwróciła się do Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN o opublikowanie tej pozycji w wydawnictwach polskich.

3

Wybór miejsca VI Międzynarodowej Konferencji Historii Kartografii (6—7 września 1975) wiązał się z jubileuszem 300-lecia istnienia Obserwatorium Astronomicznego w Greenwich. Nie licząc interesujących wystaw kartograficznych (w tym również w Oxfordzie), na program naukowy tej konferencji złożyło się 25 referatów o mapach i kartografach od Starożytności aż do czasów nowożytnych. Tematyka tych referatów była bardzo rozbieżna: od omówienia pojedynczych map (w tym też specjalistycznych — np. morskich), poprzez charakterystykę zbiorów map i atlasów różnych epok i charakterystykę kartograficznej twórczości poszczególnych kartografów i instytucji, aż do metodologicznej problematyki sprawdzania dokładności map i symboliki kartograficznej. Materiały powyższej konferencji będą opublikowane (podobnie jak rezultaty poprzedniej konferencji w Jadwisinie k. Warszawy w 1973 r.) w znanej serii wydawniczej Międzynarodowego Towarzystwa Historii Kartografii „Imago Mundi”.

Józef Babicz

¹ Hugon Kollontaj's Actualism and its Position in the History of European Thought.

² Charles Lyell's Ideas in Poland in the 19th Century.